

Wykład Mądrość

Materiały:

- "Z dzieckiem w świat wartości", rozdział „Mądrość”, Irena Koźmińska, Elżbieta Olszewska
- Artykuł „Dylematy moralne”, opracowanie Krystyna Łuczak
- Michel Piquemal Bajki filozoficzne – „3 sita”

Wprowadzenie

Francuski filozof André Comte-Sponville powiedział:

„Szacunek jest początkiem cnót, a mądrość ich warunkiem”.

Mądrość to celowe przyczynianie się do dobra poprzez właściwe wybory.

Mądrość można też definiować na inne sposoby:

Mądrość to zdrowy rozsądek na usługach dobrej woli.

Mądrość to dobre wykorzystanie wiedzy.

Mądrość to sztuka rozwiązań typu wygrana-wygrana.

Zauważmy, że mądrość jest wieloaspektowa. Trudno byłoby ją zdefiniować, przytaczając wszystkie jej składowe, bo zawsze można coś przeoczyć. Dlatego warto poszukać ogólnego wyjaśnienia jej istoty, które obejmuje wszystkie te aspekty. Na tym zresztą polegają wszelkie definicje – oddają w skrócie istotę, sens definiowanego pojęcia.

Dobro ogólne

Mądrość, jako wartość moralna, skłania do szukania rozwiązań, które uwzględniają zarówno dobro jednej osoby lub grupy, jak i szeroko pojęte dobro powszechne.

Dobro powszechne to ogólny pożytek. Daje wszystkim możliwość bezpiecznego i nieskrępowanego realizowania się i rozwoju. Człowiek dobry jest życzliwy dla wszystkich, również dla osób i istot sobie nieznanych, nawet bez ich wiedzy.

Składowe mądrości:

- **Refleksja** – myślenie, analizowanie, wyciąganie wniosków, porównywanie, planowanie, przewidywanie;
- **Wiedza ogólna** – znajomość faktów, a także posiadanie usystematyzowanych informacji na temat zjawisk fizycznych oraz wydarzeń;
- **Wiedza psychologiczna** – umiejętność rozpoznawania własnych i cudzych emocji i motywacji, rozumienia i przewidywania zachowań ludzi;
- **Doświadczenie** – wiedza zebrana osobiście poprzez przeżycie konkretnych sytuacji, z czego wynika umiejętność przewidywania i dokonywania wyborów;
- **Wyobraźnia** – umiejętność przedstawienia sobie wyglądu i działania czegoś, czego jeszcze nie ma, umiejętność przewidywania odległych skutków oraz konsekwencji decyzji, działań i zjawisk.
- **Sumienie** – wewnętrzny sędzia, który każe nam postępować sprawiedliwie.

Konflikt wartości

Każda wartość moralna, aby była prawdziwą wartością, a nie bezduszną regułą, która wbrew intencjom może przynieść szkodę i zło, powinna być sprawdzona w zwierciadle mądrości. Mądrość pozwala spojrzeć na każdą wartość przez pryzmat jej odległych skutków i ocenić, czy będą one dobre, czy złe. Czasem w imię dobra należy odstąpić od jakiejś wartości na rzecz innej.

Jeśli ktoś uważa prawdomówność za najważniejszą wartość i praktykuje ją bez względu na okoliczności, zapewne nie myśli o tym, czy w danej sytuacji przyniesie ona dobro, czy nie. Natomiast człowiek mądry zastanowi się, czy nie należy czasem odstąpić od bezwzględnego mówienia prawdy, jeśli to nie jest niezbędne, a może komuś sprawić przykrość lub nawet narazić na utratę mienia, zdrowia lub życia. (Przykłady znajdują się w ćwiczeniach).

Czasem w konkretnej sytuacji określone wartości moralne wzajemnie się wykluczają – występuje **konflikt wartości**. Mądrość pozwala wówczas rozstrzygnąć, którą wartość potraktować jako **nadrzędną zasadę ogólnego dobra**. Mówiąc inaczej – mądrość pomaga rozwiązać **dylemat moralny**.

O tym, którą wartość uznamy za najważniejszą, decyduje nasza wiedza, doświadczenie i sumienie. Żadna wartość moralna nie może obejść się bez mądrości. Mądrość jest filtrem wobec bezwzględnego/bezdusznego stosowania zasad i wartości bez oglądania się na ich skutki. Z drugiej strony stosowanie wartości moralnych pomaga w dokonywaniu mądrych, służących dobru wyborów – służy mądrości.

Umiejętność właściwego ustalania priorytetów

W życiu jest stosowny czas na różne dobre działania (nauka, praca, założenie rodziny, posiadanie dziecka), zaś w innym okresie życia – za późno, za wcześnie – stają się one trudne, komplikują życie lub nawet mu zagrażają.

Przejawem zarówno szacunku do siebie, jak i mądrości, jest właściwe zarządzanie własnym czasem i dokonywanie właściwych wyborów. Często najpierw zajmujemy się sprawami przyjemnymi, a na obowiązki pozostaje mało czasu i energii. W efekcie cierpi na tym nasz rozwój osobisty i relacje z ludźmi.

ĆWICZENIA

1. Dyskusja o mądrości i jej definicja (10 minut)

Prowadzący zaczyna dyskusję o mądrości opowieścią:

Być lepszym człowiekiem

Pewien student przyszedł kiedyś do Pascala, słynnego francuskiego uczonego i filozofa, i oświadczył:

- Gdybym miał pański rozum, byłbym lepszym człowiekiem.

Zastanowiwszy się chwilę nad jego słowami, Pascal odpowiedział:

- Bądź lepszym człowiekiem, a będziesz miał mój rozum.

Następnie Prowadzący zapoznaje uczniów z propozycją definicji zawartą w książce „Z dzieckiem w świat wartości”.

Mądrość jest to świadome przyczynianie się do DOBRA poprzez właściwe wybory.

- Czy według uczniów definicja jest trafna i wyczerpująca? Jeśli tak – dlaczego? Jeśli nie – dlaczego?
- Czy wiedza wspiera mądrość? Czy inteligencja wspiera mądrość?
- Co jeszcze przyczynia się do podejmowania mądrych decyzji?

PODPOWIEDŹ

refleksja, doświadczenie, odwaga kwestionowania i myślenia niekonwencjonalnego.

2. Prowadzący czyta uczniom bajkę filozoficzną "Trzy sita" (15 minut)

- Pokazuje wielowymiarowość mądrości (prawda, dobro, pożytek, plotki, zaśmiecanie świata i umysłów ludzi nieważnymi informacjami).
- Wprowadza pojęcie **konfliktu wartości**.

PODPOWIEDŹ:

Jeżeli w danej sytuacji wybór jednej wartości moralnej wymaga zaniechania innej wartości moralnej – jest to konflikt wartości. Przykłady:

1. Ktoś bardzo spieszy się na ważny egzamin, ale na ulicy zdarzył się poważny wypadek i ludzie potrzebują pomocy. Czy omijamy miejsce zdarzenia, czy zatrzymujemy się, by pomóc?
2. Potwierdziliśmy udział w urodzinach koleżanki, ale otrzymaliśmy po raz pierwszy w życiu zaproszenie na ten sam wieczór na domówkę u popularnego chłopaka/popularnej dziewczyny z klasy, na które koleżanka nie została zaproszona.

Co i dlaczego wybierzemy? W przypadku konfliktu wartości Mądrość podpowiada, by wybrać wartość w danej sytuacji ważniejszą.

3. Prowadzący opowiada anegdotę i podsumowuje zajęcia (5 minut)

Tekst: Anegdota

Córka zapytała Mamę, dlaczego robiąc pieczeń, zawsze przed jej upieczeniem obcina rulon mięsa z obu stron. – Moja mama zawsze obcinała mięso z obu stron, więc ja też tak robię – odparła Mama. Wnuczka zwróciła się więc do Babci. – Dlaczego robiąc pieczeń obcinałaś rulon mięsa z obu stron? – Moja mama zawsze obcinała mięso z obu stron, więc ja też tak robiłam –

odparła Babcia. Dziewczynka poszła do Prababci. – Prababciu, dlaczego przed upieczeniem obcinałaś mięso na pieczeń z obu stron? – Bo miałam krótką blaszkę – odparła Prababcia.

Razem z uczniami zastanawia się nad tym, czego uczy ta historyjka i gdzie w niej tkwi mądrość.

PODPowiedź

Zawsze warto zastanowić się, dlaczego coś robimy lub coś jest zorganizowane w określony sposób. Czy to ma sens? Czy można to zrobić lepiej? Pytanie o sens aktualnej sytuacji jest kwestionowaniem status quo, czyli obecnego stanu rzeczy. Wielu ludzi tego nie pochwala. Jednak odkrycia i wynalazki polegają właśnie na tym, że ktoś zakwestionował stan rzeczy i zaproponował lepsze rozwiązanie. Kreatywność polega na nowym wykorzystaniu starych elementów, na sprawdzaniu prawdziwości, czyli kwestionowaniu utartych mądrości lub metod, i poszukaniu lepszych rozwiązań.

